

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовао комисију: 20. 3. 2026–23. 3. 2026, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Томин Светлана	редовни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 28. 3. 2013.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		председник комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Шпадијер Ирена	редовни професор	Српска књижевност, 22. 1. 2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филолошки факултет у Београду		члан
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Половина Наташа	ванредни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 29. 4. 2021.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		ментор 1
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Јокић Јасмина	редовни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 29. 10. 2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		ментор 2
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Николина, Петар, Хавран (Тутуш)		
2. Датум рођења, општина, држава: 15. 3. 1991, Рума, Република Србија		
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски		

назив:Филозофски факултет у Новом Саду; Српска књижевност и језик; мастер професор српске књижевности и језика (србиста); наслов завршног мастер рада: Символика биља у *Србљаку* (одбраћен 29. 9. 2015).

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:школска 2015/2016; Језик и књижевност (модул: књижевност)

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Символика биља у српској средњовековној оригиналној књижевности и народним веровањима и предањима

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикана и сл.

Докторска дисертација *Символика биља у српској средњовековној оригиналној књижевности и народним веровањима и предањима* садржи укупно 254 нумерисане странице и подељена је у 12 поглавља:

1. Увод (стр. 15–25)
2. Символ корена (стр. 26–53)
3. Символ изданка (стр. 54–61)
4. Символи гране и листа (стр. 62–72)
5. Символ семена (стр. 73–78)
6. Символика цвећа – симболи цвета, крина, руже, китре, тамњана и венца (стр. 79–94)
 6. 1. Символ цвета (стр. 95–109)
 6. 2. Символи крина и руже (стр. 110–120)
 6. 3. Символ китре (стр. 121)
 6. 4. Символ тамњана (стр. 122)
 6. 5. Символ венца (стр. 123–132)
7. Символика дрвећа и њихових плодова – симболи дрвета, младице, плода, финика кедра, кипариса, маслине, винове лозе, грожђа, саднице, смокве, јабуке и врбе (стр. 133)
 7. 1. Символи дрвета и младице (стр. 134–141)
 7. 2. Символ плода (стр. 142–148)
 7. 3. Символи кедра, кипариса и финика (стр. 149–157)
 7. 4. Символ маслине (стр. 158–163)
 7. 5. Символи винове лозе и грожђа (стр. 164–173)
 7. 6. Символ саднице (стр. 174–176)
 - 7.7. Символ смокве (стр. 177–178)
 7. 8. Символ јабуке (стр. 179–182)
 7. 9. Символ врбе (стр. 183–185)
8. Символика штетних биљака – симболи кукоља, корова, трња, плевe и траве (стр. 186–206)
9. Символи класа и пшенице (стр. 207–210)
10. Символ купине (стр. 211–215)
11. Символи рогоза и трске (стр. 216–219)
12. Закључак (стр. 220–231)

На крају је дат списак скраћеница (стр. 232–233), коришћене грађе (стр. 234–240) и литературе (стр. 241–254).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У првом поглављу (УВОД) дат је преглед досадашњих истраживања симболике биља у српској средњовековној и народној књижевности, као и релевантне литературе из домена историје уметности. Полазећи од чињенице да су претходна изучавања била заокупљена тек појединим симболима биља (крин, јабука, винова лоза, пшеница и др.), њиховим значењем, функцијом и пореклом, кандидаткиња уочава потребу да се постојећа сазнања систематизују и допуне новим увидима. Као посебно значајно питање издваја се и *народни ток* кретања симбола, односно, заступљеност појединих симбола биља у српским народним веровањима и предањима, што је значајно и са становишта односа између писане и усмене књижевности.

С обзиром на велики обим прегледане грађе (повеље, житија, слова, посланице, црквена поезија), у структурирању дисертације пошло се од идеје да се сваки симбол, или група симбола, представи у засебном поглављу, како би се указало на његову заступљеност у различитим жанровима средњовековне књижевности, као и на његово могуће порекло, опсег значења и функцију. Тако се, у оквиру сваког поглавља, распрострањеност симбола исказује с обзиром на жанрове у којима се јављају: повеље, хагиографије, слова, химнографија. Оваквим приступом не добија се само јасна слика о заступљености појединачних симбола у одређеним средњовековним жанровима, већ се поставља питање и евентуалне жанровске условљености за појаву одређеног симбола у књижевном тексту.

Поред тога што обухватају регистар свих дела средњовековне књижевности у којима се одређени симбол јавља, поглавља хронолошки прате и развој симбола од најранијих текстова у којима се бележи њихово присуство, скрећући пажњу на промене у њиховом значењу или функцији, али и на атрибуте који се јављају уз одређене симболе. У разматрању порекла појединачних симбола посебно се истиче утицај библијске симболике.

Анализу симболике биља у српској средњовековној оригиналној књижевности кандидаткиња започиње од најраспрострањенијег симбола српског средњовековног писаног наслеђа (СИМБОЛ КОРЕНА), којим се најчешће упућује на идеју почетка, тј. на телесно и духовно порекло светитеља, односно на представу владарског порекла. Реч је о симболу који је у српској средњовековној књижевности присутан током целокупног њеног трајања, а који се у великој мери заснива на библијском мотиву Јесејевог корена.

У најчесталије симболе српског средњовековног писаног наслеђа убраја се и симбол изданка, којем је посвећено треће поглавље дисертације (СИМБОЛ ИЗДАНКА). Анализом грађе показало се да је значење овог симбола статично – у свим жанровима у којима се јавља, изданак увек означава наследника, потомка, што је у складу с његовим симболичким значењем у *Светом писму*, где изданак такође симболизује потомство, телесног и/или духовног настављача.

Четврто поглавље (СИМБОЛИ ГРАНЕ И ЛИСТА) бави се пореклом, функцијом и значењем симбола који учествују у представи праведника као разгранатог плодовитог дрвета, изниклог из доброг корена. Увидом у књижевну грађу установљено је да се симболи гране и листа углавном јављају самостално, тј. у спрези с другим симболима (нпр. симболом корена или изданка), док се у појединим жанровима појављује само симбол гране, а симбол листа није заступљен (нпр. у повељама), или се, хронолошки гледано, јавља нешто касније (нпр. у химнографији).

У петом поглављу (СИМБОЛ СЕМЕНА) дат је преглед заступљености симбола семена у делима српске средњовековне оригиналне књижевности, са занимљивим запажањем да је овај симбол карактеристичан за хагиографска и химнографска дела: док се у хагиографијама овим симболом представљају Свети Сава, Стефан Првовенчани и краљ Милутин, у црквеној поезији тај круг је проширен на кнеза Лазара, Стефана Штиљановића, архиепископа Арсенија и патријарха Јефрема.

Шесто поглавље (СИМБОЛИКА ЦВЕЋА – СИМБОЛИ ЦВЕТА, КРИНА, РУЖЕ, КИТРЕ, ТАМЊАНА И ВЕНЦА) посвећено је групи цветних симбола, којима су, по својим својствима, придружени симболи тамњана и китре. За ову групу симбола карактеристичан је релативно широк значењски опсег (њима се означавају праведници као потомци славних предака, праведници који су у подвигу стекли

највише врлине, нетљене мошти праведника, итд.), али и неуједначена заступљеност у жанровима средњовековне књижевности. Важна компонента ове групе симбола је миомирис, као чулни феномен који у хришћанском учењу има важан естетски и агиолошки значај. Такође, ово поглавље доноси и важне увиде у аналогију с традиционалном културом: народна предања потврђују да је ружа повезана са смрћу невино страдалих праведника, што би значило да се симболичка веза између руже и смрти очувала и у црквеној поезији и у народној култури.

И поглавље СИМБОЛИКА ДРВЕЋА И ЊИХОВИХ ПЛОДОВА – СИМБОЛИ ДРВЕТА, МЛАДИЦЕ, ПЛОДА, КЕДРА, КИПАРИСА, ФИНИКА, МАСЛИНЕ, ВИНОВЕ ЛОЗЕ, ГРОЖЂА, САДНИЦЕ, СМОКВЕ, ЈАБУКЕ И ВРБЕ упућује на библијско порекло многих побројаних симбола, али и на широк спектар атрибута који се појављују уз одређене симболе. Осим позитивног, симбол дрвета се у српској средњовековној оригиналној књижевности може јавити и као носилац негативног значења, иако ретко, и тада се овим симболом представљају грешници.

Симболици штетних биљака посвећено је посебно поглавље (СИМБОЛИКА ШТЕТНИХ БИЉАКА – СИМБОЛИ КУКОЉА, КОРОВА, ТРЊА, ПЛЕВЕ И ТРАВЕ). Овим симболима означавају се телесни и духовни непријатељи хришћана на путу духовног узрастања: раздор и неслога, јеретичка учења, грех и страсти, човекова маловременост.

У деветом поглављу (СИМБОЛИ КЛАСА И ПШЕНИЦЕ) разматрају се симболичка значења пшенице и класа, која произлазе из *Светог писма*, а којима се у хришћанској химнографији додељују највише вредности. Пшеница и у традиционалној култури заузима важно место, јер представља главни жртвени дар у култу предака и у култу мртвих, а њено порекло и изглед се у народним предањима доводе у везу с божанским силама.

С обзиром на комплексну симболику коју купина има у *Светом писму*, засебно поглавље (СИМБОЛ КУПИНЕ) посвећено је симболу купине у српској средњовековној књижевности и традиционалној култури, нарочито стога што се одређени наноси из усмене традиције могу запазити у делу појединих средњовековних писаца (нпр. Теодосија).

Иако рогоз и трска нису биљке које се у *Светом писму* издвајају, нити су у средњовековној књижевности распрострањене, ови симболи разматрају се у посебном поглављу (СИМБОЛИ РОГОЗА И ТРСКЕ), будући да фигурирају као кључни у одређеним делима средњовековне књижевности, а у којима су већ запажени дубљи, изворни слојеви, чије се порекло везује за паганска веровања.

У последњем поглављу (ЗАКЉУЧАК) кандидаткиња је систематично представила главне резултате свог истраживања, потврдивши да је дисертација написана у складу с оним што је постављено као циљ у пријави теме докторске дисертације.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

1. Хавран, Н. (2024). Симбол венца у српској средњовековној књижевности. У: С. Гудурић, Ј. Дражић, М. Стефановић (уред.) (2024). *Језици и културе у времену и простору* 11/1, Нови Сад: Филозофски факултет, стр. 336–350.
2. Тутуш, Н. (2023). Флорални портрет Светог Саве у српској средњовековној књижевности. У: Бугаева, И. В., Манойлович, Н. (2023). *Александр Невский и Савва Сербский: подвиг и святость в языке, литературе, культуре, истории*, Москва: РГУ им. А.Н. Косыгина, стр. 126–144.

3. Тутуш, Н. (2022). Мотив Јесејевог корена у српској средњовековној књижевности, у: С. Гудурић, Ј. Дражић, М. Стефановић (уред.) (2022). *Језици и културе у времену и простору*, X/3, Нови Сад: Филозофски факултет, стр. 233–240.
4. Тутуш, Н. (2018). Флорална симболика у култним списима посвећеним светим Бранковићима. У: М. Анђелковић, М. Секулић (уред.) (2018), *Савремена проучавања језика и књижевности*, год. IX, књ. 2, Крагујевац: ФИЛУМ, стр. 13–21.
5. Тутуш, Н. (2017). Поетских ербаријум српске средњовековне црквене поезије – симболика дрвета, маслине и винове лозе, „Србљаку”. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 65, св. 1, стр. 71–85.
6. Тутуш, Н. (2021). Слика раја у српској средњовековној црквеној поезији, у: Д. Бошковић, Ч. Николић (уред.) (2021). *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. II/2, Крагујевац: ФИЛУМ, стр. 101–115.
7. Тутуш, Н. (2019). Симболика биља у религиозним еповима српског предромантизма – Викентије Ракић и Константин Маринковић, у: Д. Жунић, Д. Петровић и др. (уред.) (2019). *Уметност и контекст 3: Миграције и Уметност и контекст 4: Природа*, Ниш: САНУ, стр. 133–147.
8. Тутуш, Н. (2019). Флорални мотиви у „Лазаревим лествама” Злате Коцић. У: Ж. Миленковић, С. Владушић (уред.) (2019). *Злата Коцић, славуји, љиљани, лестве*, Грачаница: Дом културе „Грачаница”, стр. 51–67.
9. Тутуш, Н. (2019). Речник фитонима у лекаруши Косте Радовића (1830). *Прилози проучавању језика*, бр. 50, стр. 47–83.
10. Тутуш, Н. (2019). О српском травнику из 18. века (речник фитонима). *Доситејев врт*, бр. 7, стр. 41–78.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Докторска дисертација *Симболика биља у српској средњовековној оригиналној књижевности и народним веровањима и предањима* представља први свеобухватни научни рад који је, на обимном узорку грађе, представио заступљеност симбола биља, њихово порекло, значење и функцију, као и везу појединачних симбола са жанровима у којима се јављају. Отуда се одређени важни закључци о симболици биља у средњовековној и народној књижевности ишчитавају већ и из самог „регистра“ биљака које у писаној и усменој књижевности имају симболичко значење, а нарочито из чињенице да је мали број оних симбола који представљају својеврстан „пресек“ ова два културна система. Будући да је ауторитет *Светог писма* очигледно био неприкосновен када је реч о симболици биља у средњовековној књижевности, стари српски књижевници нису били отворени за утицаје из народне културе. Утолико је значајнији увид до којег је кандидаткиња дошла: да и народна и хришћанска култура појединим биљкама (винова лоза, купина, јабука, врба, пшеница, ружа, рогоз, трска) додељују једнако значајан статус и сличне вредности (позитивне или негативне).

Закључна разматрања потврдила су да у употреби симбола у средњовековној књижевности постоји извесна законитост, и да одабир симбола никада није произвољан. За будућа изучавања средњовековне књижевне симболике биће значајан и закључак да је на заступљеност појединих симбола могао утицати историјско-политички контекст, а да је утицај жанра секундаран. О томе најбоље сведоче текстови намењени прослављању кнеза Лазара, у којима долази до извесне трансформације појединих симбола у односу на ранију традицију.

Као један од најважнијих закључака проишавших из синтезе научних резултата, кандидаткиња је показала да је могућно направити систематизацију симбола биља, Закључци, односно резултати истраживања, представљају важан допринос познавању српске средњовековне књижевне симболике, научно су релевантни и широко применљиви како у изучавању српске средњовековне књижевности, тако и у истраживању односа између писане и усмене књижевности.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

У докторској дисертацији *Симболика биља у српској средњовековној оригиналној књижевности и народним веровањима и предањима* избор грађе и литературе изведен је у складу с прелиминарним циљевима постављеним у пријави докторске дисертације, а резултати истраживањима изнети су прегледно и аргументовано. Детаљним приказом досадашњих сазнања о овој теми постигнут је утисак целовитости и заокружености.

Успостављање јединственог принципа према којем се приступило сваком појединачном симболу, тј. групи симбола, резултирало је регистром симбола и симболичких спрегова који је важан научни допринос по себи, и може представљати модел за будућа истраживања.

На основу анализе научних резултата кандидаткиња је убедљиво показала могућност систематизације симбола биља, и то с обзиром на: 1) њихово значење (позитивно, негативно, амбивалентно); 2) опсег значења (моносемични симболи – носиоци једног значења, полисемични симболи – носиоци више значења); 3) број књижевних представа у којима фигурирају (моновалентни симболи – учествују у једној представи; поливалентни симболи – учествују у изградњи више представа). Реч је о иновативном начину систематизовања симбола биља у српској средњовековној књижевности, који је научно релевантан и у контексту теоријског промишљања средњовековног симбола, а који потврђује висок степен истраживачке самосталности и аналитичке смелости кандидаткиње.

На основу свега наведеног, начин приказа и тумачења резултата истраживања у дисертацији мср Николине Хавраноцењује се изразито позитивно.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање. Навести нумеричке податке о резултатима провере оригиналности рада и дати текстуално образложење.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Дисертација представља оригиналан допринос науци, јер означава важан помак у интегралном сагледавању богатог симболичког фонда српске средњовековне оригиналне књижевности, истовремено проширујући досадашња сазнања о међусобним утицајима и прожимањима између писане књижевности и усмене традиције. Предочени резултати истраживања широко су применљиви у интердисциплинарним истраживањима и релевантни су у књижевноисторијском и фолклористичком контексту, као и у контексту историје уметности.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

Дисертација нема недостатака.

5. Образложење резултата провере оригиналности рада (нумерички и наративно):

На основу анализе која је извршена програмом Ithenticate 23. 1. 2026. године, а који Филозофски факултет користи за проверу оригиналности текста у докторским дисертацијама, закључено је да индекс поклапања у раду кандидаткиње Николине Хавран износи 28%, у 87698 речи програм проналази 826 поклапања према 176 извора.

Поклапања се виде према следећим изворима:

1	https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-878-6.pdf	5%
2	https://dais.sanu.ac.rs/	1%
3	https://ia802507.us.archive.org/	1%
4	https://archive.org/	1%
5	https://ia902507.us.archive.org/	1%
6	https://cris.uns.ac.rs/	1%
7	https://eteze.ni.ac.rs/	1%
8	https://idoc.tips/	1%

Остала поклапања мања су од 1%.

Додатном провером констатовано је да се поклапање од 5% односи на оригинални научни рад кандидаткиње, о чему је у фусноти докторске дисертације прописно наведен податак. Све референце су наведене у складу с принципима академске честитости, нема елемената плагијаризма.

X ПРЕДЛОГ:

На основу наведеног, комисија предлаже:

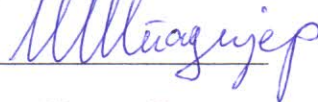
- а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;**
б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум: Нови Сад, 20. 4. 2026.

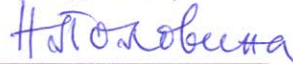
1. др Светлана Томин, редовни
професор, председник

2. др Ирена Шпадијер, редовни
професор, члан

3. др Наташа Половина, ванредни
професор, ментор 1

4. др Јасмина Јокић, редовни
професор, ментор 2

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.